

BİBLİYOGRAFYA :

Ali Tanoğlu, *Enerji Kaynakları*, İstanbul 1958, s. 317-318; Ahmet Necdet Sözer, *Diğarbakır Havzası*, Ankara 1969, s. 43-48, 57, 95-97; Osman Turan, *Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi*, Ankara 1973, s. 215; Metin Tuncel, "Tarih Boyunca Türkiye'de Kent Kuruluşları", *Doğumunun 100. Yılında Atatürk'e Armağan*, İstanbul 1981, s. 309-350; a.mlf., "Türkiye'de Kent Yerleşmelerinin Tarihçesine Toplu Bir Bakış", *İÜ Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, sy. 23, İstanbul 1980, s. 123-160; Tuncer Baykara, *Anadolu'nun Tarihî Coğrafyasına Giriş I: Anadolu'nun İdarî Taksimatı*, Ankara 1988, s. 102-103, 117, 138; Ahmet Ardel, "Güneydoğu Anadolu'da Coğrafi Müşahedeler", *Türk Coğrafya Dergisi*, sy. 21, Ankara 1961, s. 140-148; *Resmî Gazete*, 18 Mayıs 1990, nr. 20.522, s. 2, 6-14; Besim Darkot — Mükrimin H. Yınanç, "Diğarbakır", *İA*, III, 601-626; B. Darkot, "Siird", *İA*, X, 619-621; 1990 Genel Nüfus Sayımı Geçici Sonuçlar (nşr. DİE), Ankara 1990, s. 2, 3, 32.

METİN TUNCCEL

BATN

(bk. BATIN).

BATN-ı İDAM SERİYYESİ

(سرية بطن إدام)

Hız. Peygamber'in Mekke'nin fethi için hazırlıklar yaptığı sırada asıl hedefini gizlemek maksadıyla çıkardığı seriyye.

Mekkeli müşriklerin Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra müslümanların mütefiki olan Huzâa kabilesine baskın yaparak antlaşmayı bozmaları üzerine Hz. Peygamber Mekke'ye bir sefer düzenlemeye karar verdi. Ancak kan dökmek ve düşmanı hazırlıksız yakalamak için bu kararını gizli tuttu ve sefer konusunda düşmanı yanıltmak gayesiyle, Mekke-Medine yolu üzerinde ve Medine'ye üç günlük mesafede bulunan Batn-ı İdam'a asıl ordunun keşif kolu mahiyetinde bir seriyye gönderdi (Ramazan 8/Ocak 630).

Sekiz sahâbiden oluşan bu seriyyenin kumandanının Ebû Katâde el-Ensârî veya Abdullah b. Ebû Hadred olduğu rivayet edilmektedir. Seriyye Batn-ı İdam'da bulunduğu sırada içlerinden Muhallim b. Cessâme, kendilerine bir müslüman gibi selâm verdiği halde Âmir el-Eşcâ'yi aralarındaki şahsî bir mesele yüzünden öldürmüş, onun haksız yere öldürülmesi üzerine nâzil olan, "Ey iman edenler! Allah yolunda savaşa çıktığınız zaman -meselelerin- tam açıklanmasını bekleyin. Size -müslümanca- selâm verene, dünya hayatının menfaatini göz önüne alarak "Sen mümin değilsin" de-

meyin" (en-Nisâ 4/94) meâlindeki âyetle müminler bu çeşit hareketlerden sakınmaları hususunda ikaz edilmiştir. Seriyye görevini yapıp Medine'ye dönerken Zühşüb'de Hz. Peygamber'in Mekke üzerine hareket ettiğini öğrenmiş ve Suka'yâ'da ona katılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkidî, *el-Megâzî*, I, 6; II, 796-797; İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV, 626; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 133; Ya'kûbî, *Târîh*, II, 75; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), III, 35-36, 158; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, I, 214-215; II, 372-373; Diğarbakır, *Târîhu'l-İdamîs*, II, 76; Hamîdullah, *Hız. Peygamberin Savaşları*, s. 168.

AHMET ÖNKAL

BATN-ı NAHLE SERİYYESİ

(سرية بطن نخلة)

Müslümanların Kureysliler'e güçlerini hissettirdikleri ilk seriyye.

Medine'de hicretten sonra yeni bir devletin kurulması ve Kur'ân-ı Kerîm'de İslâm düşmanlarıyla savaşa izin verilmesi (bk. el-Hac 22/39) üzerine Hz. Peygamber, mücadele halinde olduğu Kureysli müşriklere karşı kesin bir tavır ortaya koydu. Kureys kervanlarının Medine çevresinden geçmesine engel olmayı, bunlara baskınlar düzenleyerek kendilerini iktisadî baskı altına almayı, can ve mallarına zarar vermek suretiyle onlara karşılık vermeyi kararlaştırdı. Bu maksatla, hicretten yedi ay sonra Suriye'den gelen Kureys ticaret kervanlarına karşı çeşitli gazve ve seriyyeler tertip etti. Ancak Kureysliler kendi istihbaratları ve Medine'deki bazı münafıklarla yahudilerden aldıkları haberler sayesinde bu baskınlardan kurtulmayı başardılar. Hicretten sonraki 7-16. aylar arasında Hz. Peygamber'in hazırladığı dört gazve ve üç seriyyede ticaret kervanlarına baskın yapılamadığı gibi çarpışma da vuku bulmadı.

Hız. Peygamber hicretten on yedi ay sonra (Receb 2/Ocak 624), Nahle Seriyyesi veya Abdullah b. Caş Seriyyesi diye de bilinen Batn-ı Nahle Seriyyesi'ni düzenledi. Bu seriyyenin nereye ve ne maksatla gönderildiğini çok gizli tutmaya karar verdi ve bunun için bazı tedbirler aldı. Halası Ümeyme'nin oğlu ve aynı zamanda süt kardeşi olan Abdullah b. Caş el-Esedî'ye bir akşam sabah namazına silâhlarıyla birlikte gelmesini söyledi. Sabah namazı kılındıktan sonra muhacirlerden yedi veya sekiz kişi ile bir araya geldiler. Hz. Peygamber kâtibi Übey b. Kâ'b'a bir mektup yazdırarak Abdul-

lah'a verdi ve kendisini seriyye kumandanı tayin ettiğini bildirdi. Medine'nin doğu yönündeki Necid yolunu takip ederek iki gece yol aldıktan sonra mektubu açmasını ve içindeki emri yerine getirmesini söyledi. Abdullah iki gece sonra Batn-ı Melel'deki İbn Dümeyra kuyusuna varınca mektubu açtı ve arkadaşlarına okudu. Hz. Peygamber mektupta Tâif-Mekke arasındaki Batn-ı Nahle'ye kadar ilerlemelerini ve orada güneyden gelecek Kureys kervanını gözetlemelerini emrediyordu. Abdullah Hz. Peygamber'in emrine uyarak arkadaşlarını kendisiyle birlikte gelip gelmemekte serbest bıraktı. Seriyyede bulunanlar onunla birlikte gelmek istediklerini söylediler. Hepsisi de muhacirlerden olan seriyye mensupları şunlardı: Ebû Huzeyfe b. Utbe, Âmir b. Rebîa, Vâkid b. Abdullah, Ukkâse b. Mihsan, Hâlid b. Bükeyr, Sa'd b. Ebû Vakkâs, Utbe b. Gazvân. İbn Hişâm ile Taberî sekizinci olarak Süheyl b. Beyzâ'nın adını zikrederler. Seriyye mensuplarının on iki veya on üç kişi olduğuna dair rivayetler de vardır.

Abdullah aldığı emir gereğince yolunu değiştirerek Mekke'nin güneyine Batn-ı Nahle'ye doğru ilerlemeye başladı. Burası Yemen-Tâif istikametinden gelenlerin Mekke'ye giderken uğradıkları son menzildi. Seriyyede iki kişiye bir deve düşüyordu. Sa'd b. Ebû Vakkâs ile Utbe b. Gazvân'ın nöbetleşe bindikleri deve kayboldu. Onlar iki gün boyunca deveyi ararken arkadaşlarından uzaklaştılar, bir daha da buluşamadılar.

Batn-ı Nahle'ye varan Abdullah ve arkadaşları orada beklemeye başladılar. Receb ayının son günü İbnü'l-Hadramî'nin başkanlığında Tâif'ten dönmekte olan bir Kureys kervanını farkettiler. Savaşın yasaklandığı **haram ayları***n son gününde bulunmaları sebebiyle kervana hücum edip etmemekte tereddüt gösterdiler. Bir gün sonra ise kervanın Mekke haremine gireceğini ve yeni bir yasağın başlayacağını, dolayısıyla kervanın kurtulacağını düşündüler. Sonunda dört kişinin bulunduğu kervana saldırmaya karar verdiler. Kervanın yöneticisi Amr b. Hadramî'yi öldürüp Osman b. Abdullah b. Mugire ile Hakem b. Keysân'ı esir aldılar ve kervana el koydular. Nevfel b. Abdullah ise kaçıp kurtuldu. Abdullah b. Caş ele geçirilen ganimeti beşe bölerek beşte birini Hz. Peygamber için ayırdı; geri kalanı kendi aralarında bölüştüler. Ganimetlerin taksimini bildiren âyetin (el-Enfâl 8/41) henüz nâzil olmama-